

”Det finns anledning till optimism”. Intervju med Noam Chomsky

[Ur *Catalyst*, vol 3, nr 1, våren 2019. Intervjun genomfördes av John Nichols. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

(*Catalysts* introduktion – Som Franklin D Roosevelt förklarade för oss 1941, är 7 december, ”ett datum som kommer att bli ökänt”. Det är också Noam Chomskys födelsedag. När japanernas angrepp på Pearl Harbour ägde rum var Chomsky 13 år gammal. Det är en särskilt talande detalj för den rad diskussioner vi hade före och efter hans 90-årsdag, den 7 december 2018,. Ty denne man, som i många avseenden definierade den moderna förståelsen av vad det innebär att vara en offentlig intellektuell, kommenterade internationella angelägenheter redan när han gick in i tonåren. Följande intervju genomfördes av John Nichols i samarbete med *Catalyst*. I intervjun berör Chomsky yttersta högerns framväxt idag, knyter an till mellankrigstidens fascism, och går sedan vidare till en bredare diskussion om den pågående utvecklingen.)

JN: När du var 10 år gammal skrev du en kort uppsats om din oro över den framväxande fascismen. Du skrev den efter att Barcelona hade fallit mot Fransisco Francos fascistiska styrkor under det spanska inbördeskrigets sista dagar. De amerikaner som kämpade under spanska inbördeskriget som medlemmar i Abraham Lincoln-brigaden kallades nedsättande för ”överilade antifascister”, eftersom de dristade sig att ta upp vapen mot Hitlers och Mussolinis allierade innan USA gick med i Andra världskriget den 8 december 1941. Tio år gammal allierade du dig med antifascisterna. Minns du artikeln?

NC: Artikeln var till skoltidningen i fjärde klass. Jag var redaktör och såvitt jag minns den enda läsaren, kanske frånsett min mor. Som tur var för mig sparade hon ingenting. Jag är säker på att det skulle vara ytterst generande. Det enda jag minns är den första meningen, som beskrev hur jag tänkte då. Den första meningen löd: Österrike faller, Tjeckoslovakien faller, Toledo faller och nu faller Barcelona.

Jag skrev det efter Barcelonas fall i februari 1939. Och vid den tidpunkten föreföll det mig som om fascismen bredde ut sig obönhörligt. Inget skulle stoppa den. Artikeln handlade om vad som hände i världen, vilket var skrämmande. Jag var gammal nog för att lyssna på Hitlers tal vid massmötena i Nürnberg – jag förstod inte orden men det räckte att höra tonfallet. Det räckte att se vad som hände när denna pest spred sig över hela Europa och inte verkade ha något slut.

När Barcelona föll var det inte bara i stort sett slutet för den spanska liberalt demokratiska staten, utan för mig var det ännu viktigare att det var slutet för den sociala revolutionen. [Det spanska inbördeskriget] var inte bara ett krig mellan fascism och liberal demokrati, det pågick också en fantastisk social revolution i en stor del av Spanien och den krossades med gemensamma ansträngningar av ... kommunisterna, fascisterna och de liberala demokratierna. De var inte överens om så mycket, men de var ense om att den sociala revolutionen måste krossas. Vid den tiden var Barcelona bara den sista symbolen. Folk flydde helt enkelt till Frankrike om de kunde komma undan.

JN: Stod det klart för dig att ett större krig var på väg?

NC: Tja, som jag sa verkade det vara omöjligt att hejda. Det spred sig över hela Europa, över världen. Mycket senare fick jag höra att de amerikanska planerna – utrikesdepartementet, rådet för yttre förbindelser – redan träffades och hade studiegrupper som arbetade med hur kriget skulle bli och hur efterkrigsperioden skulle bli.

Och vid den här tidpunkten, 1939, förväntade de sig att kriget skulle sluta med en splittring mellan två världar, en USA-dominerad och en Tysklands-dominerad värld. Det var deras bild. Så min barnsliga uppfattning var inte helt orealistisk.

JN: Präglades din uppfattning av dina egna erfarenheter när du växte upp i Philadelphia?

NC: Den hade samband med lokala erfarenheter. Vi råkade vara den enda judiska familjen i ett till största delen tyskt och irländskt bostadsområde. Och irländarna hatade briter och tyskar gillade tyskar ... och jag kan komma ihåg ölfester när Paris föll. Barnen på gatan gick i en lokal jesuitisk skola, och jag avskyr att tänka på vad de lärde sig där, men när de kom hem var de hänfödda antisemiter. Det tog några timmar innan de lugnade ner sig så man kunde spela boll på gatan igen och sådant.

Så jag hade personliga erfarenheter, som jag för övrigt aldrig nämnde för mina föräldrar. De hade ingen aning om det när de dog. Det är just det, på den tiden talade man inte med sina föräldrar om sådana saker. Det var personligt. Men det var en kombination av de här sakerna som ledde till den [artikeln].

JN: Med dina erfarenheter av att kommentera fascismen under 80 år, var tycker du att vi står idag? Det diskuteras en hel del om fascismen och fascistiska hot. Det har skrivits högar av böcker om ämnet. Hur ska vi tänka om vad som pågår nu?

NC: Tja, jag är lite ovillig att använda ordet "fascism". Det används ganska fritt nu. Det används om allt som är avskyvärt. Men fascism betydde verkligen något på 1930-talet. Det är faktiskt värt att komma ihåg att till och med den liberala opinionen hade en sorts måttfull bedömning av fascismen. Roosevelt, till exempel, beskrev Mussolini, den ursprungliga fascisterna, som "den där beundransvärda italienska gentlemanen".

Fascisterna hade lyckats krossa arbetarrörelsen och den socialdemokratiska och kommunistiska vänstern, och det var något som etablissemanget i väst var ganska positivt till. Företagen i väst och utrikesdepartementet beskrev 1937 Hitler som sansad och George Kennan, vår konsul i Berlin på den tiden, och senare en av efterkrigsperioden mest respekterade statsmän, skrev från Berlin att vi inte skulle vara alltför hårda med de här killarna. Det finns en del fel med dem, men de gör en del saker som är ganska bra, så vi kan nog komma överens med dem.

Fascismen tolkades som något helt annat på den tiden. Det var inte bara något som var hemskt, utan den hade en särskild social och ekonomisk politik. Det skulle finnas en stark stat som skulle samordna alla samhällets sektorer. Staten skulle härska. Affärsvärlden skulle blomstra men kontrolleras av en stark stat. I detta övergripande system skulle arbetarna föga sig som underordnade. Det är inte det vi kallar fascism idag.

JN: Hur menar du att folk talar om fascismen idag?

NC: Det som kallas fascism idag är allt som är ruttet.

JN: Det är en bred definition.

NC: En bred definition.

JN: Om du ser dig runt i världen idag, och det vet jag att du gör, finns det något ställe där du ser några uppenbara hot framträda?

NC: Tja, jag tror att Brasilien kanske är det mest extrema fallet just nu. Brasilien är i händerna på en ny president [Jair Messias Bolsonaro]. Han har tagit över. Som du vet hade Brasilien en förfärlig militärdiktatur: tortyr, mord. Bolsonaro lovprisar militärdiktaturen. I den mån han kritiserar den, så säger han att militärdiktaturen i Brasilien inte mördade tillräckligt många människor. Det skulle ha varit som i Argentina, som hade den värsta sortens nynazistisk nationell säkerhetsstat. De mördade 30.000 människor.

Det har pågått en kupp, en högerkupp i Brasilien under flera år. Det första skedet i denna kupp var det fullständigt olagliga riksrettsförfarandet mot presidenten, Dilma Rouseff [sedan lång tid ledare för Partido dos Trabalhadores (PT), eller Arbetarpartiet]. När Bolsonaro röstade för riksrett, tillägnade han rösten till militärregimens främsta torterare, som personligen hade varit ansvarig för tortyren av Rouseff. Det är den sorts karl han är.

Bolsonaros politik är i grund och botten att utplåna ursprungsbefolkningen, att fullständigt sälja ut sitt land. Hans ekonomiminister, Paolo Guedes, är en sorts extrem nyliberal av Chicagoskolan, som arbetade under Pinochetregimen i Chile. Och hans mål är, som han framställer det: att privatisera allt, slumpa bort hela landet till utländska investerare. Han vill öppna Amazonas för gruvbrytning och jordbruksföretag, vilket är något av en dödsstöt för världen, eftersom Amazonas är en av världens viktiga lungor.

JN: Berätta hur Bolsonaro kom till makten.

NC: Sättet han blev vald är ganska anmärkningsvärt. Vi bör lägga märke till det. Vi kommer att se mer av samma sak under vårt nästa val. Det är en sorts experiment. Det första de gjorde var att ge sig på den person som skulle vinna valet. Enligt opinionsundersökningarna var det den tidigare presidenten Lula da Silva, som ledde den period som Världsbanken kallade Brasiliens gyllene decennium, med avsevärt minskad fattigdom, möjlighet till utbildning för minoriteter, för andra människor – en ganska effektiv politik. Massor av misstag också, men han var troligen den mest respekterade politiska personen i världen. Han stödde också det globala syds roll och dess ansträngningar att undkomma arvet efter kolonialismen, som fortfarande var mycket kännbart.

Så det de gjorde med Lula da Silva, som ledde i opinionsundersökningarna, [var att sätta honom] i fängelse i 25 år, i isoleringscell. Han får inte läsa någonting och tillåts inte göra några uttalanden. Min hustru, Valeria, och jag besökte honom i fängelset. 25 år i isolering, det är i själva verket ett dödsstraff. Men det avgörande är att han inte får göra några uttalanden – till skillnad från mördare i dödscellen, som har tillåtelse att tala. Hans älsklingsbarn dog nyligen, och efter många långa förhandlingar lät de honom vara med på begravningen i en timme, men inte säga något.... Om han överlever är det förvånande. Han är lätt den viktigaste politiska fången i världen.

JN: Du har konstaterat att det har varit väldigt lite uppmärksamhet om Lulas situation i de flesta media i USA. Eller faktiskt om Bolsonaro. Det är del av det större problemet att amerikanska media inte behandlar världen. Men du är särskilt oroad över att de försummar vad som händer i Brasilien.

NC: Den karln är så nära något som liknar fascism som jag kan se – inte i teknisk mening, men i betydelsen av att vara hätsk, illvillig, djupt auktoritär och brutal.

JN: Hur han kom till makten är inte bara bekymmersamt i sig själv. Det är ett tecken på hur politiken förändras i hela världen.

NC: Det sätt på vilket han vann valet – och det var detta jag tänkte på när jag sa att vi borde tänka på det – var med hjälp av en otrolig kampanj på sociala media, som är det enda de flesta brasilianare har som källa till så kallad ”information”. Du vet, Whatsapp? Den översvämmades av de mest otroliga lögnar, förvanskningar, påhitt om de förment ohyggliga saker som PT [Arbetarpartiet], oppositionen, skulle göra ... Jag misstänker att det är vad du kommer att få uppleva om, låt oss säga, Bernie Sanders skulle ställa upp [mot Trump i valet i november]. Det är en sort anklagelser man inte kan besvara. Det är grovt, skändligt förtal. Det har redan börjat med anklagelser för socialism.

Jag märkte att president Trump i sitt tal till nationen hade en ganska lång monolog om socialismen, och det har uppenbarligen blivit en stor stötesten för många kritiker inom Demokratiska partiet. Det finns en handfull demokratiska socialister som har framträtt i Demokratiska partiet: Bernie Sanders, Alexandria Ocasio-Cortez, Rashida Tlaib, och andra. Så det finns för första gången på mycket lång tid en verklighet, framväxten av en demokratisk socialistisk närvaro i våra samtal.

JN: Kan du tala om hur presidenten och några av hans politiska allierade kan dra fördel av begreppet.

NC: Tja, vi bör komma ihåg att USA är ett mycket isolerat land, kulturellt och intellektuellt. Jag menar, i resten av världen är socialist ett normalt begrepp. Kommunist är ett vanligt ord. Folk kan vara kommunister, kommunistpartiet kan delta i val. Att vara socialist är bara att vara en sorts modern person. Här i USA är socialism en svordom – så att kalla någon för socialist är att säga att de måste vara ett fullständigt monster, som en nazist, kanske som Stalin. Men det är unikt för USA.

Ta Bernie Sanders. Hans uppfattningar skulle inte ha överraskat [tidigare presidenten Dwight] Eisenhower. Gå tillbaka och läs Eisenhowers uttalanden, när han hävdade att alla som ifrågasätter New Deal helt enkelt inte tillhör vårt politiska system. Eller att alla som tycker att arbetarna ska förnekas möjligheten att fritt bilda fackföreningar och borde förvisas tillbaka till de hopkurade, patetiska massor som fanns i det förflutna – helt enkelt inte är en del av den civiliserade världen.

JN: I sitt ”Järnkors”-tal 1953 sa han i själva verket att varenda stridsplan som vi byggde kunde vara pengar till en skola. Det låter väldigt likt Bernie Sanders.

NC: Landet har gått väldigt långt till höger under den nyliberala perioden, sedan åren med Reagan – åren med Carter-Reagan. Så de här personerna som kallar sig ”demokratiska socialister” går i grund och botten tillbaka till en tradition som väldigt mycket liknar New Deal. Jag tycker att det är väldigt hälsosamt, men det har egentligen inget att göra med socialism eller något i ordets traditionella mening. Kom ihåg vad socialism betydde en gång. Socialism betydde åtminstone att arbetarna hade kontroll över produktionen, att deltagarna i institutionerna kontrollerade dem, demokratisk kontroll över hela det sociala och ekonomiska systemet.

[De flesta framstående demokratiska socialisterna i den nutida amerikanska politiken] kräver inte det. De kräver något som i Europa skulle kallas återhållsamma socialdemokratiska åtgärder. Men

det kommer att svärtas ner med haranger av förtal och demonisering och fördömanden. Det kan du vara ganska säker på. Och jag tror att det är av värde att titta på vad som händer i Brasilien, som en sorts experimentmodell för vad som kan vänta oss.

JN: Om Bernie Sanders av en händelse nomineras som president i USA, hur tror du att den kampanjen skulle utvecklas? Med fara för att göra Noam Chomsky till en tyckare, vad tror du skulle hända?

NC: Jag tror – och det gäller om han eller någon som är som honom kandiderar – kommer att ut sättas för en mycket illvillig, vulgär kampanj på sociala media, på kabel-TV-kanaler, i radio. Kom ihåg att alla de här verktygen har tagits över av yttersta högern. Jag vet inte om du lyssnar på nyhetsradio [”talk radio”]? Jag gör det då och då. Det är verkligen chockerande. Jag menar, det gör att Fox News verkar liberal. Och de når massor av människor. Rush Limbaugh når 20 eller 30 miljoner människor, och berättar till exempel för dem att det finns – vad är nu hans berömda ord? – fyra hörn på bedrägeriet, institutioner som existerar på grundval av bedrägeri: regeringen, media, den akademiska världen och vetenskapen. Han säger till folk: tro inte ett ord på det som kommer därifrån. Sådana saker når en mycket stor del av befolkningen.

JN: Du har alltid påmint oss om att eliterna lägger ner stor energi på att begränsa och inskränka det politiska samtalet.

NC: Den politiska klassen och företagarklasserna betraktar samhällsaktivism som en cancer. Om den blir alltför elakartad, tycker de, så måste man stoppa den med våld. Men när det gäller cancer är det mycket mer kostnadseffektivt att förebygga den. Och [det finns] alla de här sätten att förhindra att det uppstår organiserade sociala rörelser som utmanar den pågående utvecklingen.

Att avleda folks uppmärksamhet åt andra håll är ett annat sätt att göra det. Så [Trump och hans allierade sprider budskap] om horder av våldtäktsmän, mördare, terrorister som väller in över gränsen och invaderar USA och förstör landet. Okej, så de vill att vi ska uppmärksamma det och inte märka att våra reallöner inte har ökat på 30 år, att vi förlorar understöd, att det politiska systemet håller på att falla ihop – att varenda beslut som administrationen tar är ett angrepp mot arbetarna och de fattiga. Budskapet är: ”Titta inte på det. Titta på de här figurerna som kommer över gränsen. Oroa er för dem och inget annat.”

Det finns ytterst mångsidiga sätt att distrahera folk. De har utvecklats under många år. De är en stor del av reklamindustrin – en av landets största industrier – och de används nu för att hindra folk som du, speciellt unga människor, från att få ”fel idéer”, organisera sig, bli aktiva och göra sådant som Ocasio-Cortez gör. Försöka stoppa det, kväva det i sin linda, inte låta det komma igång.

JN: Men de verkar inte lyckas så bra med det, för om jag inte har fel så har Ocasio-Cortez mer än 3,3 miljoner följare på Twitter. Och hon och andra unga kvinnor som har valts till kongressen har blivit politiska stjärnor. Det är ett fenomen. Opinionsundersökningar visar att personer under 30 har positiva uppfattningar om demokratisk socialism – åtminstone gentemot kapitalismen som den praktiseras för närvarande. Bernie Sanders gjorde en mycket bra kampanj 2016, och det verkar som om det går mycket bra för honom när 2020 närmar sig. Så finns det inte en del tecken på ett genombrott för progressiva? Att en förändring håller på att ske?

NC: Tja, jag skulle vända på det. Det är på grund av effekterna av den nyliberala perioden som du

får den här reaktionen. Det finns reaktioner i hela världen, och de går åt två håll. Ibland är den vad du beskriver. Ibland är den nyfascistisk.

Den verkliga frågan nu är åt vilket håll det ska gå. I Europa och USA och på andra ställen syns en enorm ökning av ilska, bitterhet, förbittring över något. Och frågan är vad detta något kommer att bli?

Ur den politiska elitens och affärsvärldens synvinkel, vill de att detta något ska vara "våldtäktsmän som kommer över gränsen". Ur Ocasio-Cortez', eller Bernie Sanders' synvinkel så vill de att det ska vara den sociala och ekonomiska politik som har införts och som marginaliserar folk, kastar dem åt sidan, undergräver det politiska systemet.

Så det är en kamp både i USA och över hela Europa. Men ilskan och förbittringen finns där och de olika [politiska aktörerna] vill att den ska riktas åt olika håll. Vissa vill att du ska rikta uppmärksamheten bort från orsakerna så att de kan kontrollera dig bättre. Andra vill att du uppmärksammar orsakerna så att du kan göra något åt dem. Det är en viktig kamp som byggs upp i en stor del av världen. Jag menar, det kapitalistiska systemet har under de senaste 30-40 åren antagit en sorts vildsint form. Folk lider av det och blir arga och reagerar.

Frågan är: hur kommer de att svara? I detta avseende är det lite som på 1930-talet. Det kunde ha gått åt andra håll. På 1920- och 1930-talet fanns det till exempel livaktiga, aktiva arbetar- och socialdemokratiska rörelser, kommunister och andra vänsterrörelser. Det fanns också framväxande fascistiska rörelser. Och frågan var: vem skulle vinna? Tyvärr vet vi hur det gick. Jag tror inte att det är riktigt så dramatiskt idag, men det liknar situationen strukturellt.

JN: Den store brittiske parlamentarikern Tony Benn sa, att när han var ung på 1930-talet och tittade sig runt i världen, så fanns det länder som kunde ha gått åt endera hållet. Benn sa att en av de stora saker som hände var att USA fick en Roosevelt, medan långt mycket farligare och destruktiva personer kom till makten i en del andra länder.

Nu befinner vi oss i en annan tidsperiod, men förvisso mycket turbulenta tider. Globaliseringen har pågått i 30 år, och helt förändrat hur vi förhåller oss till världen, den digitala revolutionen har pågått i 20 år och helt förändrat hur vi kommunicerar, automatiseringsrevolutionen har pågått i 8-10 år och börjar förändra hur vi arbetar. Folk är helt klart skakade av detta. Min känsla är att Demokratiska partiet i USA inte har lyckats ge särskilt många svar på hur vi ska hantera de här sakerna. Är det en rättvis bedömning?

NC: Nå, vi måste komma ihåg att de två partierna i början av 1970-talet ombildades längs helt olika linjer. Vid den tiden skedde en stor förändring inom hela det samhällsekonomiska systemet. Vi gick från en period av inbäddad liberalism, disciplinerad kapitalism, där New Deals åtgärder fortfarande styrde politiken. Det var en period av enorm tillväxt. Det är den starkaste tillväxtperioden i USA:s historia, 1950- och 1960-talen. Det kallas ibland för "Kapitalismens gyllene ålder". Det var jämlik tillväxt, den lägsta såväl som den högsta femtedelen. Det skedde förbättringar av de medborgerliga rättigheterna och andra aspekter på de mänskliga rättigheterna.

Allt det upphörde i början av 1970-talet. Och det blev en tillbakagång, det som kallas den nyliberala perioden som gick i en helt annan riktning och partierna förändrades. Demokratiska partiet hade hållit fast vid en sorts ängslig koalition mellan rasistiska sydstatsdemokrater och arbetare och

liberaler i norr. Den rasade samman vid tiden för medborgarrättsrörelsen.

Nästa strategi [som fördes fram av president Richard Nixon och hans politiska medhjälpare] var att försöka plocka över de rasistiska element i söder till det republikanska partiet. Samtidigt förändrades demokraterna. De hade varit ett parti som åtminstone delvis baserade sig på arbetarklassen och vidmakthöll någon sorts förpliktelse mot arbetarintressen och -värderingar. På 1970-talet förändrades det. Demokraterna övergav helt enkelt arbetarklassen, lämnade i grund och botten över dem till deras klassfiende. Det är vad som egentligen hände. Demokratiska partiets sista flämtning, det sista av dess sorts återhållsamma liberalism, var Humphrey-Hawkins' lag om full sysselsättning, som antogs av kongressen 1978 men som Carter i själva verket vattnade ur. Efter det har de inte ens gjort en åtbörd åt arbetarklassen. Så den är i allt väsentligt övergiven.

JN: Övergiven av demokraterna medan republikanerna försökte locka till sig en del av rösterna.

NC: Republikanerna lyckades plocka upp dem, och huvudsakligen med hjälp av den här avledningstekniken. Och den fungerar fortfarande. Det är intressant, att när Obama kom fram så fick han verkligen arbetarröster. En hel del av de arbetare som röstade på Trump röstade i själva verket också på Obama. De trodde på hans tal om hopp och förändring. Men de upptäckte snabbt att det inte skulle bli någon förändring och att det inte finns något hopp.

Kom ihåg räddningsaktionen efter kraschen 2008. Kongressens lagstiftning för räddningsaktionen hade två delar. En räddade bovarna som skapade den, finansinstitutionerna. Och den andra var hjälp till offren, de som förlorade sina hem – deras hem konfiskerades när förmögenheter försvann och så vidare. Tja, du kan gissa vilken del som genomfördes. Finansdepartementets generalinspektör Neil Barofsky blev faktiskt så rasande av detta att han skrev en intressant bok om det [*Bailout: An Inside Account of How Washington Abandoned Main Street While Rescuing Wall Street*]. Men arbetarna kunde se vad som hände. Deras reaktion blev: "Vi kastas till vargarna. De bryr sig inte om oss. Det är bara vackert tal." Så det nästa de gör är att rösta på sin klassfiende, Trump, som gör allt han kan för att behålla någon sorts bas genom att dra fram "våldtäktsmännen" och "mördarna" eller vad han kommer med sedan.

Men det är en väldigt obehaglig situation. Och folk som Bernie Sanders, Ocasio-Cortez och andra försöker i själva verket få tillbaka Demokratiska partiet till vad det en gång var – men utan kvarnstenen med sydstatsdemokraterna, som ända fram till medborgarrättsrörelsen var ett mycket allvarligt problem för Roosevelt och New Deal.

JN: Du betraktar det som en politisk kris.

NC: Vi kommer i själva verket att ställas inför en konstitutionell kris. Om du tittar på vad som händer nu. Titta bara på siffrorna. Nu styr stater med ungefär 25% av befolkningen senaten – den allra viktigaste institutionen .... [Senaten domineras av medlemmar som i huvudsak representerar] en traditionell, äldre, mycket religiös sektor på landsbygden som ofta förespråkar vit makt. Den är demografiskt krympande men kommer att behålla sin makt. Det kommer nästan säkert att leda till en konstitutionell kris. Och märk väl att det inte går att förändra med konstitutionella medel. Det går inte att förändra med lagändringar eftersom de har tillräcklig makt för att stoppa alla lagändringar.

JN: De har makten att blockera demokratiska lagändringar. Men du oroar dig för lagändringar som eliten är för.

NC: Du ska vara mycket uppmärksam på lagändringar. Den mest illvilliga av företagarnas alla lobbyorganisationer, och enligt min uppfattning den starkaste av dem, American Legislative Exchange Council [Amerikanska rådet för förändringar av lagstiftningen], [arbetar] för att få de statliga lagstiftande församlingarna att gå med på konstitutionella förändringar, som kommer att tvinga på den federala regeringen gränser för en balanserad budget. Vad betyder gränser för en balanserad budget? Det betyder att man stoppar alla socialhjälpprogram. Man stoppar alla bidrag till vanligt folk. Pentagons budget ska naturligtvis ligga kvar uppe i stratosfären – och utan tvekan behåller man de stora subventionerna till jordbruksföretag, energi- och finansinstitutioner. Men glöm socialförsäkringar eller Medicare eller utbildning. Det är vad en balanserad budget är. Du kan se hur det fungerar i staterna som har balanserade budgetar.

Det pågår ett verkligt, stort klasskrig, just under ytan. Små bitar av det är synliga, men jag tror att det inom en nära framtid kommer att leda till en stor kris.

JN: Ändå täcks så mycket av det inte i våra media, eller blir dåligt täckt. Du tittar en hel del på media, och du har tankar om hur vi ska snappa upp information från oväntade källor.

NC: Det går att läsa i affärstidningarna att storbankerna, JP Morgan Chase, de största bankerna, ökar sina investeringar i fossila bränslen. Det är mycket intressant. När man läser det så börjar man, man kan börja tänka. Antag, sätt dig själv i JP Morgan Chases vd, Jamie Dimons, ställe. Han vet allt det vi vet om den globala uppvärmningen och de ytterst farliga, överhängande effekter den har. Men ändå placerar han pengar inte bara i utvinning av fossila bränslen, utan också det allra farligaste fossila bränslet, oljesand i Kanada.

Så vad händer i hans huvud? Tja, om man funderar på det så är det inte så komplicerat. Han har två val. Ett är att göra precis det han gör, försöka öka JP Morgans vinster. Det andra är att avgå och ersättas av någon annan som kommer att göra precis samma sak. Det är ett djupt institutionellt problem.

Det är ingen idé att tala om de här onda killarna som gör det ena eller andra. I den institutionella strukturen har de helt enkelt inget val, vilket visar vad vi borde titta på: den institutionella strukturen. Det är en av de saker man inte vill avledas från. Så om man läser *New York Times*, så lär man sig mycket. Läs affärstidningarna, *Wall Street Journal*.

JN: 90 år gammal verkar det som om du fortfarande läser allt, tar in allt, försöker påverka alla debatter. Vi talar om i stora drag 50 år sedan din artikel om intellektuellas roll i samhället publicerades. Den har givits ut på nytt av New Press som ”Det är de intellektuellas ansvar att säga sanningen och avslöja lögnerna”.

I den artikeln skrev du: ”Tanken på de intellektuellas ansvar väcker ytterligare andra, lika oroande frågor. De intellektuella har förutsättningar att avslöja de styrandes lögnery, att analysera handlingars orsaker, motiv och ofta dolda syften. I varje fall i väst besitter de den makt som följer av politisk frihet, tillgång till information och yttrandefrihet. Ät en privilegierad minoritet erbjuder den västerländska demokratin tid och tillfälle att söka sanningen bakom den slöja av falskhet och förvrängning, ideologiska intressen och klasstänkande genom vilken nuets händelser framställs för oss. Med hänsyn till de intellektuellas enastående förmåner är deras ansvar mycket mera djupgående än det MacDonald kallar ’folkens ansvar’.”¹

1 Chomsky, [De intellektuellas ansvar](#), på marxistarkiv.se, s 1.

Det slår mig att du under hela ditt liv har jobbat hårt för att försöka leva upp till den plikten. Och jag tror att det måste finnas en del optimism i det.

NC: Om du vill vara optimistisk behöver du bara tänka tillbaka på den period då detta skrevs. Det råkade vara 1966. Det var ett tal, av alla saker, till Hillel Foundation på Harvard-universitetet. Det publicerades i deras tidning och togs upp av *New York Review of Books*.

Hur såg det ut 1966? Bara tänk tillbaka på hur det var. För det första pågick ett av historiens värsta krig. Vid den här tidpunkten hade USA praktiskt taget utplånat Sydvietnam. Den främsta historikern om Vietnam, Bernard Fall, som var högt respekterad av regeringen och alla andra, skrev på den tiden att han inte visste om han forskade om Vietnam. Han visste inte om Vietnam skulle överleva som kulturell och historisk enhet under det värsta, mest brutala angrepp som någonsin riktats mot ett område av den storleken.

Det ägde nästan inte rum några protester i USA. Jag bodde i Boston. Det är en liberal stad. I oktober 1965 hölls den första internationella protestdagen. Så vi försökte demonstrera i Boston, marschera till Cambridge Common, där det brukade hållas tal. Jag skulle vara en av talarna. Demonstrationen skingrades av motdemonstranter, huvudsakligen studenter som inte vill höra den här sortens kommunistiska, illojala snack om Vietnam.

Nästa internationella protestdag var i mars 1966, för övrigt strax innan detta skrevs, strax innan jag höll talet. Vi visste att vi inte kunde hålla demonstrationen på Boston Common. Vi ville hålla mötet i en kyrka. Vi träffades i kyrkan på Arlington Street. Kyrkan blev angripen. Tomater, konservburkar, motdemonstranter, polis utanför för att hindra det från att explodera. Det var vad som pågick 1966. Och vad pågick annars i landet? Det fanns fortfarande federala bostadslagar som krävde segregering, krävde rent vita federala bostadsområden. Och vi hade lagar om rasblandning, lagar mot rasblandning som var så stränga att nazisterna vägra anta dem. När nazisterna letade efter modeller för Nürnberglagarna, de rasistiska lagarna, så letade de över hela världen. Nästan det enda de kunde hitta var de amerikanska lagarna. Men USA:s lagar var för stränga för nazisterna. USA:s lagar grundades på det som kallades "En droppe blod". Så om din farmors, farmors, farmors mor var svart så var du svart, förstår du? Det var för mycket för nazisterna. [De här lagarna] fanns kvar i slutet av 1960-talet. Och lagar mot avvikande sexualitet förstås.

Det fanns ingen kvinnorörelse att tala om. Högsta domstolen hade ännu inte erkänt kvinnor som laglig jämlike, som person. Det hände inte förrän 1975, när [domstolen] beviljade dem rätt att sitta som likar i federala juryer. Vi kan fortsätta. Jag menar, landet var mycket sämre än det är nu.

Vad förändrades? Det var inga gåvor från himlen. Det som förändrades är att massor av folk, mest unga människor, började organisera sig, bli aktiva, kämpade, gjorde det till ett mycket bättre land.

JN: Och du tror att det händer igen just nu.

NC: Ta Ocasio-Cortez' Green New Deal som nu är ett mycket seriöst förslag. Det har en central plats på dagordningen idag. För ett år sedan förlöjligades det. Hur kunde det bli så? Hur ägde den förändringen rum? Tja, ett gäng unga människor från Sunrise-rörelsen höll en sittdemonstration på [representanhusets talman] Nancy Pelosis tjänsterum, [och deras fråga] togs upp av ett par lagstiftare. Det blev ganska snabbt en stor fråga. [Washingtons borgmästare] Jay Inslee tillkännagav just att han ska kandidera till demokraternas presidentnominering, med sin främsta prioritering att det

går att göra något åt det. Vi har ont om tid. Nå, alla de här sakerna ger anledning till optimism. En hel del har förbättrats och de har förbättrats genom att aktiva, organiserade, engagerade människor arbetade med det och förändrade världen. Det finns anledning till optimism.

* * *

[Efterord av J Nichols: Förra året konstaterade den tyska internationella TV-kanalen Deutsche Welle att Noam Chomsky "enligt mångas förmenande är det senaste halvseklets främsta politiska olik-tänkande". Chomsky påminner oss om att intellekt och olik-tänkande går hand i hand, och att vår tids centrala utmaning är att ha "ett självständigt sinne". Det är inte lätt i en tid av skapat bifall, men Chomsky påminner oss om att det är möjligt – genom att fortsätta att tala lika konsekvent och energiskt som någonsin, om vår tids lögner.

Han gillar meningsskiljaktigheter. Men akademikern och aktivisten, vars frispråkiga motstånd mot USA-imperialismen gav honom en plats på den tidigare presidenten Richard Nixons "lista av fiender", inser mycket väl faran med klimatförändringar. Det är en fråga man kan tala om nu, att självständiga tänkare står inför utmaningar i dessa farliga tider.

Under ett av våra samtal frågade jag Chomsky om dessa utmaningar. Han log, och erinrade sig ett förord som George Orwell skrev till *Djurfarmen*, men som inte togs med i bokens ursprungliga utgåva.

"Det upptäcktes omkring 30 år senare bland hans opublicerade papper. Om du hittar en ny utgåva av *Djurfarmen* idag kan du återfinna det där", berättade han. "Inledningen är ganska intressant – han säger i grund och botten det ni alla vet: att boken är en kritisk, satirisk analys av den totalitära fienden. Men sedan riktar han sig till folket i det fria England. Han säger: Ni ska inte känna er alltför självgod. Han sa att i England, ett fritt land, och här citerar jag faktiskt: kan impopulära tankar undertryckas utan att använda våld. Och han fortsätter med några exempel, och egentligen bara några bondförnuftiga förklaringar som är kärnfulla. En orsak, säger han, är att pressen ägs av förmögna personer som har all anledning att önska att vissa tankar inte ska uttryckas. Och den andra, säger han i grund och botten: Det är en 'god' utbildning."

Chomsky förklarade: "Om du har en 'god' utbildning så har du gått i de bästa skolorna, du har införlivat förståelsen att det finns vissa saker som det helt enkelt inte duger att säga – och jag tror att vi kan tillägga det inte duger att tänka. Och det är en kraftfull mekanism. Så det finns saker som man bara inte tänker och inte säger. Det är ett resultat av effektiv utbildning, effektiv indoktrinering. Om människor – många människor – inte ger vika för det, vad händer med dem? Tja, jag ska berätta något för dig: jag var i Sverige för några år sedan, och jag märkte att taxichaufförerna var väldigt vänliga, mycket vänligare än jag förväntade mig. Och till slut frågade jag en av dem, 'Varför är alla så trevliga?' Han tog fram en T-shirt som han sa att alla taxichaufförer har, och den hade en bild på mig och ett citat på svenska av något jag sa en gång när jag fick frågan, 'Vad händer med folk som är självständiga tänkare?' Och jag sa, 'De blir taxichaufförer'."

Eller Noam Chomsky.]